

'משוח מלחמה'

הרב יהב צעיד

א.

ב'קובץ מפרשים' הובא ה'שפת אמת' בד"ה 'מעלין בקודש ואין מורידין' בנוגע לדינים של ה'משוח מלחמה'. מקשה שהיכא שהכהן מעולם לא עבד ב-ח' בגדים אין זה נחשב ירידה כשעובד ב-ד' בגדים? אף שמדאורייתא הוא ראוי לשמש ב-ח' בגדים, סוף כל סוף באשר הוא לעולם לא לבש ח' בגדים אין בכך ירידה מקדושתו. והא יורד מאשר היה ראוי?

ויישוב, שאולי היכא שבשעת מלחמה לובש ח' בגדים בבכדי לשאול ב'אורים ותומים' כדתניא: 'בגדים שכהן גדול משמש בהן משוח מלחמה נשאל בהם', והוי ירידה כשיעבוד ב-ד' בגדים של הדיוט. (וכן משמע מה'ירושלמי' מס' 'הוריות' פ"ג ה"ב וב'פני משה')

ב'קרבן אשם' מקשה על זה, שתירצו שכאשר הוא מתלבש כהדיוט הוא עובר על דין 'מעלין ולא מורידין'. למה לא תירצו תירוץ פשוט יותר: 'דהוי ליה מחוסר בגדים, אם משמש ב-ד' בגדים? (עיין תוס' יב: ד"ה 'כהן גדול').

אומנם כיון שמדובר בכהן 'משוח מלחמה', יותר היה נראה למימר שיש חיסרון משום דהוי 'מחוסר בגדים'.

ב.

במסכתין ב'יומא' (בדף יב:) יש קושי. שהרי ר' יוסי מודה לר' מאיר שמדין תורה הסגן שהחליף את הכה"ג הראשון, נשאר עליו דין קדושת כה"ג, אף שבפועל אינו יכול לשמש ככה"ג, משום שחכמים חששו מה'איבה' של הכהן הגדול הראשון.

אז למה מתרצים בנוגע לכך שאינו יכול לשמש ב-ד' בגדים שזה משום 'מעלין בקודש ואין מורידין' שהרי מן התורה הוא בקדושת כהן גדול, ולכן אם יעבוד ב-ד' בגדים עבודתו פסולה, כ'מחוסר בגדים'?

הראשונים מתרצים שאלמלא דין 'מעלין בקודש'... באמת היה ניתן לסלק מדין כהן גדול להדיוט, שכן המוסמכים לכך, (היינו המלך ואחיו הכהנים) שמינוהו ככה"ג, הם גם מוסמכים להורידו להיות שוב כהן הדיוט. ועל זה התירוץ האמיתי הוא ש'מעלין בקודש ואין מורידין'.

ואלו הן גם דברי התוס' (יב: בד"ה 'כהן גדול משום איבה, וז"ל: 'ותימה אם כן אמאי איצטריך לפרושי טעמא דכהן הדיוט משום מעלין בקודש ואין מורידין? תיפוק ליה מדילפינן... דכה"ג שלבש בגדי כהן הדיוט ועבד עבודתו 'פסולה' משום מחוסר בגדים? דהא מודה ר' יוסי דאם מת ראשון שני חוזר לעבודתו? ותירצו התוס': 'וי"ל, דכהן גדול מתמנה בפה וב'ירושלמי' דיש ליה מקרא ומסתבר שהדבר תלוי במלך ואחיו הכהנים, אלא שאסור לעשות כן משום 'מעלין בקודש ואין מורידין'. ה'מנחת אברהם' מביא את ה'ירושלמי' פ"א: 'מנין למשוח מלחמה שאין בנו עובד תחתיו?' ת"ל 'שבעת ימים ולבשם הכהן תחתיו מבניו' את שהוא באוהל מועד לשרת בקודש.

ובנוסף אנו אומרים שם, מנין שהוא נישאל ב-ח' בגדים?

ה'יפה עניים' כתב שמן ה'ירושלמי' 'אינו ראוי לבוא אל אוהל מועד ביום הכפורים, שזה גם למאן-דאמר דעובד ב-ח' בגדים (ר' דימי). ולכן מתבאר מזה שאפילו לר' דימי הסובר ד'משוח מלחמה' עובד ב-ח' בגדים, זה לא משום שיש לו דין כהונה גדולה. אלא שלמי שה'גדולה' "אחריו". רש"י מלמד ומדייק מקרא שהמילה: 'אחריו' מיותרת, ללמדינו שמדובר על כל 'גדולות' בזרעו אחריו. ו'משוח מלחמה' נחשבת 'גדולה', ולכן לובש ח' בגדים. ומשום כן אין לו את הדינים של כהן גדול. כגון שאינו יכול לעבוד באנינות, ושאיין רוצח בשגגה יוצא מעיר המקלט במותו... משום שאיננו כהן גדול.

רש"י ב'הוריות' (יב: פירש "עליו" למעוטי 'משוח מלחמה' דאין מקריב אונן, אבל כהן גדול מקריב אונן בין מרובה בגדים בין ראשון שחוזר לעבודתו, ואפילו השני מפני שהם בכלל כהונה גדולה, לאפוקי 'משוח מלחמה' שאינו בגדר כהונה גדולה. ואף לר' דימי שסובר שעובד ב-ח' בגדים אין לו דין כה"ג, ולכן אינו עובד ביום הכפורים שהיא עבודה השייכת רק לכה"ג.

ג.

תוס' ישנים (לט.) הקשה שלדעתו של ר' דימי אמאי צריך להתקין כהן תחת הכהן הגדול ביום הכפורים, הרי אפשר שיעבוד ה'משוח מלחמה' תחתיו? ותירץ שבכהן 'משוח מלחמה' יש קצת איבה.

הרש"ש תירץ, שאם יעלה לכהונה גדולה לא יוכל לחזור להיות 'משוח מלחמה', משום שזה נחשב 'ירידה'.

ה'מנחת אברהם' הבין שלבישת ח' בגדים של ה'משוח מלחמה' איננה נחשבת כלבישת הכהן הגדול. ולמד זאת מדין ה'ציץ'.

בדף (ז.) נאמר על הציץ, בין שישנו על מצחו בין שאינו על מצחו מרצה, לדעת ר"ש. ר' יהודה אומר עודהו על מצחו מרצה, אין עודהו על מצחו, אינו מרצה. אמר ר"ש כהן גדול ביום הכפורים יוכיח, שאין עודהו על מצחו ומרצה.

ה'דבר אברהם' הקשה, דאפשר שכהן גדול עובד בבגדי לבן ביום הכפורים, וה'משוח מלחמה' לובש בהאי שעתא את ח' הבגדים עם הציץ, וירצה על הטומאה? ומביא את תירוצו של הגר"י מפוניבז' זצ"ל, שבאשר 'משוח מלחמה' נמנה רק ע"י משיחה ורובי בגדים לבד איננו עושה אותו למשוח מלחמה. רק אם נמשח אז מוטל עליו לבישת ח' בגדים. ולכן בבית שני שגנזו את שמן המשחה, לא היה משוח מלחמה, ורובי בגדים לא מהני כלל לעניין זה.

ועוד יש להקשות דגם אליבא דרבין זה ש'משוח מלחמה' משמש ב-ח' בגדים לצורך מלחמה, היינו לצורך שאלת האורים ותומים. למה שלא ממילא ימשיך ללבוש את ה-ח' בגדים שכלול במ הציץ בשביל לרצות על הטומאה?

הגרי"ז מתרץ שלבישת הבגדים בשביל שאלת האורים ותומים, חשיב דין בפני עצמו, ולא כשאר לבישה.

וגם כן זה שיש דעה ב'ירושלמי' הלומד שהשאלה נעשית בחוץ, וממילא לבישה זו איננה בשביל עבודה בבית המקדש ולכן גם לא נחשב סוג של לבישה לגבי 'ריצוי הציץ'.

ומביא את ה'חמדת שלמה' המלמד אותנו מן הפסוק "ונשא אהרן את עוון הקדשים" שלמדים מפסוק זה שזה לא הציץ שמרצה, אלא שהכהן מרצה דרך או ע"י הציץ. היינו שהגברא מרצה דרך החפצא הראוי לזה, וזה הציץ. וזה נכון גם לדעת ר"ש

הסובר שהציץ מרצה, אף שתלוי על סיכתא היינו שהכהן מרצה אף שהציץ תלוי בסיכתא. ולכן אם מת הכהן 'הציץ' כבר לא מרצה משום שהכהן זה שריצה ע"י 'הציץ'.

יש דברים משותפים לכהן גדול ומשוח מלחמה. כגון לבישת ח' בגדים, ולא לשאת אלמנה. ומכל מקום אינו נחשב ככהן גדול. ולכן, לדוגמא: 1. לגבי ריצוי הציץ לא נחשב ככהן גדול. 2. אינו יכול לעבוד את עבודת יום הכפורים. 3. אסור לו לעבוד כשהוא אונן. 4. אם הוא מת, אינו מחזיר רוצח בשגגה הביתה. 5. אינו נחשב בגדר "ונשא אהרן" לעניין ריצוי הציץ.

הגבורת ארי' ('יומא' יד: וגם ב'טורי אבן' על מס' 'מגילה' ט:) הקשה על דעת תוס' דבאשר נתמנה בפה ומסתלק בפה ראוי שיעבוד ב-ד' בגדים כמו כהן הדיוט? כי הסוגיא ב'הוריות' (יב:) 'מקשה רבא מר' נחמן שמשוח מלחמה שנצטרע מה דינו בנוגע לאלמנה? וענה לו, מדתניא - 'דעבר מחמת מומו בקדושתיה קאי'. מזה נראה שאף שעבר עודנו הוא בקדושתו.

ד.

הגר"ח מלמדינו שבמנוי לכהונה גדולה יש ב' דינים: א. המשיחה. ב. רבוי בגדים. המשיחה מקדשת את הגוף, ולכן נחשבת 'קדושת עולם', היינו שאף אם יורד מגדולתו אין זה משפיע כלל על קדושת גופו, שהיא לעולם. לא כן 'ריבוי הבגדים'. ולכן יש דינים התלויים ב'משיחה' ויש דינים התלויים ב'ריבוי הבגדים'. ודרך לימוד דיני 'משוח מלחמה' ניתן ללמוד על הכהן הגדול בנידון למה המשיחה פועלת בו.

כעת יש לבחון אלו דינים קשורים רק לכהן גדול תלויים דוקא ב'ריבוי בגדיו'. ואלו דינים המשותפים לכהן הגדול ולכהן המשוח מלחמה, דרך לימוד דיני המשיחה.

מה שיש לכהן הגדול לדינא מצד שהוא משוח נכון לדינא גם ל'משוח מלחמה'. לימוד זה גם כן עוזר להבין את מעלתו של הכהן הגדול על ה'משוח מלחמה'.

הדברים הנוגעים לדין 'סילוק בפה' של הכהן הגדול שייך רק למה שנוגע למניו של הכה"ג ולא למשיחתו. וזה משום שממש כמו 'כלי השרת' שברגע שנמשחו חל עליהם 'קדושה עולמית'.

ולכן 'משוח' שעבר מתפקידו בכל זאת לדינא קדושתו עליו, וממילא הוא עדין אסור באלמנה, וזה באשר ש'קדושת המשיחה' בו עולמית. אבל, בנוגע לדינים של המינוי מצד הריבוי בגדים אם נתמנה רק על ידיהם, באמת הוא כן יכול לרדת מגדולתו ככהן גדול.

המעין יראה שהרמב"ם פוסק שהמשוח עובד ב-ד' בגדים, ודין ה-ח' בגדים הם משום המינוי ולא משום המשיחה, ולכן מהני לגבי זה 'נסתלק בפה' משום דדינו לעבוד בד' בגדים, אלא ש'מעלין בקודש ואין מורידין'.

עוד מקור לזה המבהיר לנו בין 'קדושת עולם' ל'קדושת שעה', עולה מתוך סוגיא במסכת 'נזיר' (זמ). 'כהן גדול ונזיר במת מצוה, יטמא נזיר שקדושתו קדושת שעה ושל כהן גדול 'קדושת עולם'.

ומקשים על זה שכהן גדול ניתן לסיילוק בפה? ותירצו, שמה שניתן לסלק בפה זה רק מה שהמינוי היה ע"י הריבוי בגדים. אבל מה שיש לו מדין משיחתו לאלה לא מהני שום סילוק.

ונפרט מעט את שיטת הגר"ח בעניינו של ה'משוח מלחמה'.

איתא בבלי 'יומא' (עג.) וב'ירושלמי' (פ"א ה"א): 'מנין שכהן משוח מלחמה מתמנה להיות כהן גדול? שנאמר "ופנחס בן אלעזר נגיד היה עליהם לפני ד' עמו". מזה ש'משוח מלחמה' זה מינוי אישי, ולא שהוא מינוי על אחיו הכהנים כנגיד עליהם. וכהן גדול כן נחשב נגיד על אחיו הכהנים. לגר"ח פשוט שכה"ג ו'משוח מלחמה' איננו יכול להיות על ידי אחד. צריך ב' כהנים מיוחדים, דכך הדין למנות משוח מלחמה ולמנות כהן גדול.

אבל קשה שהרמב"ם לא הביא את ה'ירושלמי' שמשוח מלחמה מתמנה להיות כהן גדול?

והנה בבאור ה'ירושלמי' דמשוח מלחמה ב-ח' בגדים, אם כן כבר יש לו ח' בגדים ולכן אינו חסר כלום. שלגר"ח פשוט מאוד שבאשר כבר נמשח (אף שהמשיחה הייתה למלחמה) אינו צריך שום משיחה נוספת, דכבר חל בו תורת כהן משוח לעולם.

וזה גם נכון לבני אהרן שהם כ'הדיוט', במה שכבר חל בהם תורת כהן משוח אין שייך עוד שום דין וצורך למשיחה. שכן ע"י משיחתם הראשונית חל בהם ב'חפצא' דין משוח לעולם. ומבעיא ליה רק ב'רבויו בגדים'. ולזה הביאו מקרא דאין צריך עוד רבוי של ח' בגדים, ומהני הריבוי הקודם של ח' בגדים כשהיה משוח מלחמה, להצטרף להמנוי עכשיו.

אבל, כל זה שייך רק למאן דאמר שמשוח עובד ב-ח' בגדים. אבל, להלכה דקיימא כמבואר ברמב"ם בהלכות כלי המקדש פ"ד כא: 'משוח מלחמה עובד ב-ד' בגדים'. אם כן לא הייתה לו רביה לעולם, וודאי שעכשיו כן צריך רביה. ועל המשיחה אינו צריך שום ראייה שלא שייך בו עוד משיחה, כמו שנתבאר.

ובנוגע ל'אורים ותומים' לשיטת רש"י ('יומא' ה. ד"ה 'רבויו שבעה') דרביית כהן גדול על ידי שלובשין לעבודה (היינו לא לבישה גרידא) שרש"י סובר שכשזה לא לעבודה אין זה נחשב לבישת בגדי כהונה כלל.

וזה לא שעל ידי העבודה כהונה מתרבה, דלגבי זה רש"י גם סובר דעל ידי לבישה לחוד מתרבה כל עוד שזה בשעת עבודה.

והרמב"ם ('כלי המקדש' פ"ד ה"ג) משמע שמה שלובש את הבגדים לחוד ללא שום עבודה גם זה מספיק בכדי לרבות אותו אף בלי עבודה מצורפת לרבויו בגדים (לא ראיתי שהרמב"ם אומר זאת במפורש אבל עצם זה שאיננו מזכיר שום צורך של עבודה בהלכה העוסקת במינימום הנדרש בשביל להתמנות ככהן גדול נ"ל שזה מורה שזה לא דעתו שהרבויו חייב דווקא עם עבודה ישירות אחריה).

ולדין 'כלאים' סבירא ליה דשלא לעבודה כן חשיב 'כלאיים' ואסור. ואז קשה שהרי לפי מה שרק אמרנו הרבויו אינו מוכרח שיהיה עם עבודה מצורפת בשביל שזה יחשב כמנוי לכהונה הגדולה ולכן קשה באשר שזה צריך להיחשב כלובש 'כלאיים'?

ועל זה עונה - דעל ידי זה גופא שלבישתו היא לשם 'רביה' זה נחשב ללבישת בגדי כהונה.